

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Struktura feudální držby Plzeňského kraje
v pobělohorského období**

Tereza Netrhová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

Struktura feudální držby Plzeňského kraje

v pobělohorského období

Tereza Netrhová

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Lhoták, PhD.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování: Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce za odborné vedení, podnětné připomínky a rady, které mi byly při tvorbě práce velkým přínosem.

Obsah

1	Úvod	6
2	Stavy a jejich pozemkové vlastnictví	7
2.1	Městský stav a pozemkové vlastnictví	7
2.2	Panský a rytířský stav	8
2.3	Pozemkový majetek šlechty	10
2.4	Pobělohorské konfiskace	14
2.5	Vztah pozemkové vrchnosti k poddaným	15
3	Vymezení Plzeňského a Klatovského kraje	16
3.1	Vznik krajů	16
3.2	Plzeňský kraj po roce 1618.....	17
3.3	Územní vymezení Klatovského kraj po roce 1741	20
4	Edice Berní ruly, Tereziánského katastru a Topografie J. Schallera	21
4.1	Počty usedlých na Plzeňsku podle stavů roku 1615.....	21
4.2	Berní rula Plzeňska (1654)	22
4.3	Studie Berní ruly.....	23
4.4	Největší panství na Plzeňsku v letech 1654–1655	24
4.5	Tereziánský katastr (1757)	26
4.6	Studie Tereziánského katastru	27
4.7	Největší panství Plzeňského kraje v roce 1757	29
4.8	Topografie Jaroslava Schallera (1789).....	29
5	Porovnání pozemkové držby u stavů v časovém období	31
5.1	Panský stav	31
5.2	Rytířský stav	32
5.3	Stav městský	33
5.4	Stav duchovní	34
6	Závěr.....	35
7	Seznam použité literatury a pramenů	36
8	Resumé	37
9	Přílohy	38

1 Úvod

Tato bakalářská práce pojednává o pozemkovém vlastnictví panského, rytířského, městského a duchovního stavu v Plzeňském a Klatovském kraji v rozmezí let 1615 až 1789. Jelikož Plzeňský kraj nebyl v oněch letech stejně velký bylo potřeba při srovnávání jednotlivých let přidat i kraj Klatovský, který se z Plzeňska vyčlenil roku 1751. Hlavní literaturou použitou v této práci byla *Berní rula*, *Tereziánský katastr* a *Topografie* Jaroslava Schallera. Další použito byly knihy *Svět české aristokracie* od Petra Maří, *Společnost Českých zemí v rané novověku* od Václava Bůžka nebo *Dějiny Československa 1.* od Josefa Petráně.

Práce je členěna do čtyř kapitol, první kapitola je zaměřena na popis jednotlivých stavů a jejich pozemkového vlastnictví. Druhá kapitola se věnuje vymezení Plzeňského a Klatovského kraje v letech 1618 až 1751. Největší prostor zabírá kapitola třetí, která je věnována každému katastru, tedy Berní ruly, Tereziánského katastru a Topografie J. Schallera a jejich následným studiím. Dále jsou zde uvedeny i největší panství v krajích. A nakonec čtvrtá kapitola uzavírá práci porovnáním situace jednotlivých stavů v letech 1654, 1757 a 1789.

2 Stavby a jejich pozemkové vlastnictví

2.1 Městský stav a pozemkové vlastnictví

Města v raném novověku byla podle svého právního postavení dělena do několika skupin. Nejpočetnější skupinu představovala města vrchnostenská a poddanská, které vlastnila pozemková vrchnost, nejčastěji příslušníci vyšší šlechty. Méně početná byla skupina měst královských, která používala politických práv městského stavu. Zvláštní skupinu měst představovaly města věnná a města horní, dále také rostl počet měst komorních, která byla od přímou správou krále. Města mohla svůj právní status změnit, a to vykoupením z poddanství a zařazením do skupiny měst komorních nebo královských. Naopak města královská se mohla zástavou a následným prodejem dostat do rukou šlechtických vrchností. Velkou ránou pro města byla třicetiletá válka spojená s okupací, pobyty vojsk, epidemiemi a emigracemi nekatolíků. Odhadem lze říci, že po jejím skončení zůstala v Čechách v královských městech jedna třetina domů pustých. Na svou předválečnou úroveň se města poddanská dostala koncem 17. století, města královská se z tohoto úpadku vyňala až v první polovině 18. století.¹

V pobělohorské době se řada měst královských nacházela v roli pozemkové vrchnosti. O postavení poddaných na městských statcích se starší literatura zmiňuje jako o lehčím, než na statcích šlechty. Avšak i zde existovala určitá možnost stížností při zacházení s poddanými, jelikož i na městských panstvích byly tendence ke zvyšování robotního zatížení poddaných. Pozemkovými vlastníky v této době byla i velká a bohatá města poddanská.²

¹ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 121–123.

² MIKULEC, Jiří, *Města a vesničky poddaní v pobělohorské době*. In: *Česká města v 16.–18. století*, Praha 1991, s. 141–143.

2.2 Panský a rytířský stav

Šlechta se začala v Českých zemích formovat v průběhu 12. a 13. století, kdy se vrstvy velmožů vymezila na základě dědičné pozemkové držby a ideologie zemského práva. Jednou z nejdůležitějších podmínkou k zformování šlechty bylo vlastnictví pozemků. Česká šlechta zůstala vyhraněnou částí společnosti od svého vzniku až do minulého století a její privilegované mocenské a společenské postavení se v Čechách měnilo, vždy však zůstala podmíněna svou pozemkovou držbou. Šlechta sama sebe definovala na základě práva, společenského povstání, tradice a společně sdíleného hodnotového kodexu, opírala se její moc a výlučnost v první řadě o majetek, o panování nad poddanými a o příjmy, které jí z toho plynuly. Na základě majetku se navzájem vymezovaly i jednotlivé vrstvy šlechtické společnosti.³ Po Obnoveném zřízení zemském v roce 1627 došlo k výrazné změně šlechtické hierarchie, která se ustalovala po celé 17. a 18. století. Udělováním titulů a stavovské povyšování se pro císaře Ferdinanda II. stalo prostředkem k sociálnímu přeskupení české šlechty a nahrazením nepohodlných vůdců opoziční šlechty novou loajální elitou z řad českého katolického panstva. Byla zavedena nová titulatura, podle níž se urozený stav daleko více rozvrstvil za pomoci titulů Herzog, Fürst, Graf, Herr, Freiher nebo Ritter. Po roce 1627 někdejší český panský titul poklesl na úroveň titulu svobodného pána, proto došlo k jeho snížení. Udělování vyšších titulů nevedlo k utváření nových stavů, Česká společnost se i nadále dělila na panský a rytířský stav, avšak vévodové, hrabata a knížata se stali privilegovanými členy panského stavu. Zřetelným projevem zavádění nové titulatury bylo výrazné navýšení hraběcích rodů.⁴

³MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 116.

⁴BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 88–90.

Zatímco v pobělohorské desetiletí se tímto titulem honosila je velmi malá skupina vysoce loajální šlechty, na konci 17. století již mezi hrabata náležely všechny významné předbělohorské šlechtické rody, které zůstaly v Českých zemích. V roce 1741 hrabata tvořila dokonce téměř sedmdesát procent členů panského stavu. V této době došlo také k zjednodušení titulatury nižší šlechty, jelikož se začalo udělovat jen prosté šlechtictví a rytířský stav. Souviselo to s proměnou skladby tohoto stavu, kdy se staré rytířské rody buď postupně pvýšily mezi svobodné pány a hrabata, nebo naopak ztratily svůj majetek i společenské postavení a zmizely mezi neurozenými.⁵

Podíl šlechty na složení obyvatelstva v období raného novověku postupně klesal. Jak dokazuje Tabulka 1 tvořilo okolo roku 1600 českou společnost pouhé jednu procento šlechticů, 216 pánů a 1131 rytířů. Úbytek šlechty pokračoval i v první polovině 17. století, i přestože se v českých zemích v důsledku vymírání starých rodů, válce a následné emigraci usazovali příslušníci cizí šlechty. Panský stav díky tomuto přílivu nové šlechty výrazně posílil, řady rytířů se v letech 1603–1656 ztenčily o více než polovinu. Odhaduje se, že roku 1656 žilo v Čechách 293 pánů a 587 rytířů. V polovině 18. století začal být počet šlechticů statisticky sledován, kdy v druhé polovině tohoto století tvořila šlechta pouhou jednu desetinu procenta.⁶

Tabulka 1-Počet šlechtických vrchností a jejich podíl na celkovém pozemkovém majetku Čechách (v procentech poddaných)⁷

	1603	1615	1656	1741
Panský stav	216 (45 %)	197 (45 %)	293 (60 %)	279 (?)
Rytířský stav	1131 (35 %)	977 (31 %)	587 (10 %)	238 (?)
Celkem	1347	1174	880	517

⁵ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 90

⁶ Tamtéž, s. 80–81.

⁷ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 159.

Co se týče původu české šlechty převažovala ještě v polovině 17. století šlechta „domácí“ tj. předbělohorská. Ale majetek jak té staré, tak nové byl již v této době vyrovnaný. Na vrcholu společnosti stálo 12 nejbohatších rodů k nimž patřili z domácí šlechty např. Slavatové nebo Černínové. Z té zahraniční se jednalo především o Eggenbergy či Gallase. Za touto skupinou stálo dalších 15 rodů s majetkem 500–900 usedlých, která se také dělila mezi domácí a zahraniční. V první polovině 18. století byl již rozklad rytířstva dovršen, roku 1741 reprezentoval majetek nižší šlechty pouze 3 procenta feudální majetku v Čechách. V této době pokračoval také příliv nové cizí šlechty, která nahradila vymřelé domácí rody.⁸

2.3 Pozemkový majetek šlechty

Pozemkový majetek šlechty zahrnoval nejen samotné vlastnictví pozemků, nemovitostí, ale také především panování nad poddanými osobami, obývajícími a obhospodařujícími tyto pozemky, a také soupis práv, který byl s tímto vlastnictvím a panováním spojen. Veškeré statky, panství, dominia, majetková a vrchnostenská práva lze shrnout pod pojem patrimonium. Pozemkový majetek v tomto významu zahrnuje jak přímé vlastnictví panských pozemků, tak panování nad poddanými, jak šlechtická sídla, tak vesnice a poddanská města na jeho panství, jak příjem z provozu vrchnostenského hospodaření, tak o rentu, kterou poddaní odváděli své vrchnosti. Prameny zhodnocující majetkové zázemí české šlechty se opírají o evidenci pozemkového vlastnictví vycházejí většinou z berních rejstříků nebo berní ruly. Další důležitou věcí, kterou je třeba o majetku české šlechty zmínit je forma majetkoprávní patrimonialní držby, jelikož právní vztah šlechty k jejich pozemkům mohl mít různou kvalitu.⁹

⁸PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa I. Do roku 1948*, Praha 1990, s. 630.

⁹MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 118–119.

Nejstabilnějším vlastnictvím byla tzv. *alodní* držba, tedy majetek podléhající dědickému právu. Rozdílná byla forma lenní neboli manská podřízena různým omezením a odlišné jurisdikci. V Českém království šlo spíše o okrajovou záležitost, avšak šlechta mohla vstoupit do lenních vztahů, pokud držela jakékoliv pozemky v zahraničí. Třetí a poslední forma byla tržba zástavní neboli zápisná. Jednalo se dočasné svěření pozemkového majetku novému držiteli, který za něj vlastníkovvi vyplatil určitý obnos. Původní majitel si ponechal právo zastavený majetek znovu po určité době znovu vyplatit. Tyto typy majetkoprávního vztahu existovali v raně novověkém zemském právu V Českém království patřila po celé 16. a 17. století šlechtického živilu naprostá většina pozemkového majetku pohybující se okolo 70–85 procent. Avšak šlechtické statky neustále střídali majitele, byly předmětem neustálých sporů a jen málokterý byl zůstal po obě století v majetku jednoho rodu. Jako příklad lze jmenovat panství Velhartice v jihozápadních Čechách, které provázely ustavičné prodeje a koupě, odnímání panství pro dluhy, jeho dělení i konfiskacemi, které následovali po porážce v bitvě na Bílé Hoře.¹⁰

Šlechta v českých zemích byla po celý raný novověk majetkově rozčleněna. Lze říci, že stavovské příslušníci většiny české šlechtických rodin odpovídala také jejich bohatství. V 16. století rytířský stav vlastnil o něco méně pozemkového majetku než páni, ačkoliv byl několikanásobně početnější. Podle berního registru z roku 1557 držel průměrně bohatý pán jedenáctkrát větší majetek než průměrný rytíř. V letech 1603 až 1615 se tento rozdíl sice poněkud zmínil, kdy každý průměrný panský majetek byl zhruba sedmkrát větší.¹¹

¹⁰MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 121–122.

¹¹BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 98.

V druhé polovině 17. století se znovu dostal tento stav na původní hodnoty, když v roce 1656 byl průměrný panský majetek byl zhruba dvanáctkrát větší než majetek rytířstva. Jde však pouze o přibližné údaje, ve skutečnosti se mezi rytíři nacházeli rodiny, jejichž majetkové zázemí vysoce převyšoval ostatní. Příkladem byl rod Trčků z Lípy, jež patřil v předbělohorském období k patnácti nejzámožnějším rodům Království českého. Přestože Trčkové vlastnili rozsáhlá panství v jihovýchodních, východních a severovýchodních Čechách až do konce 16. století náleželi do rytířského stavu a do stavu panského neměli důvod vstoupit. Rovněž po Bílé hoře lze vysledovat jistou úměrnost mezi hierarchickým postavením šlechty a jejím majetkem. Rozložení titulů podle majetku bylo zřejmé již v době berní ruly roku 1656. Ještě výrazněji se pak úměra mezi majetkem jednotlivých šlechtických rodin a jejich sociálním statusem projevovala před polovinou 18. století. Tehdy platilo nepsané pravidlo, že kníže je zámožnější než hrabě, hrabě než pán a ten je zase movitější než rytíř. Historickým vývojem, který měl kořeny v husitském období byla šlechtická pozemková držba v českých zemích po celý raný novověk velmi významná a neklesla pod dvě třetiny z celkové rozlohy země. Ve vztahu šlechty a pozemkového majetku se postupem času vyvíjeli určité tendence. Šlo především o soustředění panství do rukou omezeného počtu vlastníků, mezi nimiž měly převahu knížecí a hraběcí rodiny. Jestliže v polovině 17. století bylo možné zaznamenat okolo pěti set majitelů panství, o sto let to bylo asi tři sta a před rokem 1848 se jednalo o sto osmdesát vlastníků. Význam mezi pozemkovými vlastníky zcela ztratili příslušníci nižší šlechty, kteří z části přestoupili do řad šlechty vyšší, ztrátou svých majetků zmizeli v prostředí měst, nebo se jich obživou stala vojenská služba.¹²

¹² BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 98–100.

Při zaobíráním se feudálním pozemkovým majetkem, je nutno zmínit, jak s ním většina šlechty nakládala. V 16. až 18. století žila naprostá většina obyvatel ve venkovských oblastech, lze tedy říci, že správa panství byla základem veškeré organizace života. Obyvatelstvo především v poddanském vztahu sídlilo na vesnici a městečkách v rámci dominia, jen neopatrné procento tvořily skupiny svobodných příslušníků drobné šlechty a svobodníků bez poddaných. Při destabilizaci a vyliďňování venkova v dobách válečného pustošení, jež tvořilo podstatnou část 15. století, mohlo šlechtě pomoci k hromadění majetku, ten však nebyl ještě základem velkostatkářského hospodářství. Do soustavy velkostatku patřilo vše, co organizovala feudální správa v hranicích panství. Toto podnikání v 16. století a v 1. polovině 17. století nezajistilo šlechtě trvalou hospodářskou stabilitu. Příjmy z panství nebyly velké a vlivem dluhů a úvěrů stačily tyto alespoň k reprezentaci odpovídající politickému vlivu, stále však hrozilo riziko propadnutí statku do rukou věřitelů. Šlechta od sklonku 15. a 16. století získávala drobné statky s dvory zemanů, neměli tu však nejvhodnější podmínky ani objekty pro chod velkostatkářského podnikání. Optimální podmínky měla skupina necelých tří procent feudálů s více než pěti sty usedlostmi na jedno dominium. V roce 1615 byla největší panství v Čechách v rukou 13 šlechtických rodin, královské komory a církevních institucí. Obsáhla téměř čtyřicet procent všech poddaných usedlostí v zemi a slušelo se, aby každý z jejích vlastníků měl celý rezidenční systém s nezbytným vybavením na úrovni odpovídající jeho prestiži.¹³

¹³ PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995, s. 359–361.

Výnosy z patrimonií byl v 16. a 17. století základní příjmovou složkou české aristokracie, avšak výrazně se v této době změnila jeho výše i jeho struktura. Ve skladbě těch příjmů, které čeští aristokraté získali ze svých panství, soustavně klesal význam poddanské renty, a naopak vzrůstal podíl obrátu z hospodářsko-podnikatelských aktivit. Cílem tohoto hospodářství bylo zvýšení peněžních příjmů, hlavním prostředkem pak uvedení výrobků na trh, tak ovšem česká šlechta vstoupila na území městského stavu. Aktivní hospodaření, neb přímo podnikání totiž ohrožovalo odbytové možnosti královských měst podryvalo to jejich ekonomiku. Přes odpor královských měst se však aristokratům postupně podařilo zformovat vlastní tržní systém v rámci svých poddanských měst a městeček.¹⁴

2.4 Pobělohorské konfiskace

Roku 1622 vydal císař tzv. Generální pardon, tím se zřekl práva fyzicky trestat další účastníky povstání, avšak s podmínkou, že přijmou majtkové tresty. Tyto konfiskace postihly valnou část české šlechty, především rytíře, a připravily města o téměř všechn pozemkový majetek. Odhadem tři čtvrtiny statků v Čechách změnilo svého majitele. Zkonfiskované velkostatky císař postoupil zadarmo, nebo za velmi nízké obnosy vojenským velitelům a příslušníkům dvora jako odměnu za věrné služby, zbytek připadl církevním institucím.¹⁵

Šlechta ani města, kterých se konfiskace týkaly nebyly schopny vzmoci se ke společnému odporu, jak vojenskému, tak právnímu. Mnozí šlechtici nečekali na císařův trest a odešli do emigrace, ponechávajíc své statky na pospas bělohorským vítězům. Konfiskace nebyly sociálně omezeny na určitou konkrétní společenskou vrstvu. Naopak byly procesem, který přímo zasáhl celou společnost bělohorského období: aristokracii, církve, města i širé masy jejich poddaných.¹⁶

¹⁴PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995, s. 359–361.

¹⁵PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa I. Do roku 1948*, Praha 1990, s. 628.

¹⁶KNOZ, Tomáš, *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006, s. 24–25.

Přestože se v konfiskačních aktech nachází nespočetné statky a dvory rytířů, šlo především o velká dominia nejbohatších a nejmocnějších českých aristokratů. Došlo také k transformaci šlechtické společnosti, jejich pozemkového vlastnictví ale i náboženská, sociální a jazyková struktura.¹⁷ V roce 1631 proběhla druhá vlna konfiskací, ze kterých opět těžila domácí prohabsburská katolická šlechta. K velkému přílivu zahraniční aristokracie dochází až po zabavení pozemkového majetku Albrechta z Valdštejna roku 1634.¹⁸

2.5 Vztah pozemkové vrchnosti k poddaným

Osoby v nadřazeném společenském postavení nikdy nešetřily pohrdavými a hanlivými výroky o selském stavu. Skutečnost, že se poddaní venkované živili těžkou manuální prací, která byla vnímána jako společensky podřadná, byla v očích dalších členů stavovské společnosti stavělo do méněcenného postavení. Navíc ostatní stavy byly na jejich práci životně závislé, což jim také na oblíbenosti nepřidalo, protože vzhledem k jejich počtu představovali stálý zdroj sociálních napětí a všudypřítomnou hrozbu pro privilegované skupiny obyvatelstva.¹⁹

Důležitým termínem, který definoval vztah mezi vrchností a poddanými bylo tzv. člověčenství. Tento pojem je odvozen od slova člověk ve smyslu poddaný, podřízený a vztahuje se tedy k podřízenosti, poddanství. Ještě v 15. století tento starý termín označoval lenní závislost, v druhé polovině téže století již znamenal vztah mezi vrchností a poddanými. V 16. století byl jiný tento termín označován jako člověčenství a poddanství, tento pojem se udržel až do první poloviny 18. století.²⁰

¹⁷KNOZ, Tomáš, *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, střeoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006, s. 24–25.

¹⁸PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa I. Do roku 1948*, Praha 1990, s. 628.

¹⁹BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 140

²⁰MIKULEC, Jiří, *Poddanská otázka v barokních Čechách*, Praha 1993, s. 10.

3 Vymezení Plzeňského a Klatovského kraje

3.1 Vznik krajů

První zmínky o vzniku krajů se datují do poloviny 13. století, kdy za panování Přemysla Otakara II. bylo stanoveno pevnější rozdělení země na kraje jakožto správní jednotky. Do čela krajů byli stanoveni 2 popravčí, kteří zajišťovali pořádek. V době vlády Karla IV. se pokračovalo v budování krajského zřízení ovšem s vzrůstající mocí panovníka, to se změnilo za vlády jeho syna Václava IV. kdy narůstala moc feudálů. Při počátku husitské revoluce se dohodl císař Zikmund o vytvoření tzv. Landfýdů podle jednotlivých krajů. Z tohoto pokusu zbyl po určitou dobu pouze landfýd plzeňský, ve kterém se sjednotili všichni katoličtí pánové. Jedním z výsledků husitské revoluce bylo vytvoření krajských obcí, do jejichž čela byli voleni krajští hejtmané při krajských sjezdech.²¹ Za vlády krále Jiřího z Poděbrad se počet krajů ustaluje a existuje zde celkem 14 krajů: Bechyňský, Boleslavský, Čáslavský, Hradecký, Chrudimský, Kouřimský, Litoměřický, Plzeňský, Prácheňský, Podbrdský, Vltavský, Rakovnický, Slánský, Žatecký. Tento počet zůstává bez větších územních změn až do roku 1714. Důležitým mezníkem byl rok 1508 kdy se na zemském sněmu uznal městský stav krajské hejtmany a naproti tomu šlechta uznala městskému stavu sněmovní hlas, to se změnilo v roce 1547, kdy při kapitulaci stavů byl městský stav zbaven některých svých výsad. Když započala třicetiletá válka bylo navrženo rozdělení krajů do tzv. čtvrtí, který byl sice schválen císařem v roce 1630 ale k jeho realizaci nikdy nedošlo, i když se znovu v roce 1647 jednalo o jeho schválení, znovu neúspěšně.²²

²¹ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 7.

²²Tamtéž s. 31.

Roku 1714 došlo v Čechách k redukci krajů z důvodu plánované berní reformy. Kraje měly být rozděleny tak aby byly všechny poměrně stejně velké a aby bylo mezi jednotlivými částmi kraje dobré spojení. Ze čtrnácti krajů nově vzniklo dvanáct. Hranice krajů se mezi léty 1654–1850 prakticky neměnily, jelikož bylo obtížně převádět jednotlivé panství a statky z jednoho kraje do druhého.²³

3.2 Plzeňský kraj po roce 1618

Většina západních Čech patřila již v prvopočátcích krajského zřízení v Českých zemích do kraje Plzeňského. Postupně do něj byly začleněny Klatovsko, Domažlicko, Měžsko a Tachovsko, které mělo dob Rudolfa II. určitou míru samostatnosti. V 16. století se kraj rozšířil o několik panství z Loketska, ale díky velké rozlehlosti Plzeňska byly tyto po nějaké době vráceny Loketsku.²⁴

Pro Plzeňský kraj znamenala Třicetiletá válka značné přesuny ve vlastnictví panství a statků. V roce 1618 po vpádu císařských vojsk do Čech byly rebelům zabavovány jejich panství a statky, které byly posléze zastavovány či prodávány. Toto jednání probíhalo i v Plzeňském kraji, kdy z velkých dominií bylo panství chotěšovské dáno do užívání hraběti z Mansfeldu, dále byla zabavena Opálka a další statky Jana z Klenového. Tyto statky byly po válce vráceny bývalým majitelům. Nejhuře však byl postižen stav městský, kdy v Plzeňském kraji bylo zastaveno město Stříbro, město Tachov bylo zastaveno a následně prodáno, Domažlice ztratily chodské vesnice i další državy, stejně na tom byly i Klatovy a Rokycany. Panskému stavu bylo konfiskováno třicet procent držeb panstva a rytířský stav přišel o čtyřicet šest procent poddaných, kteří žili na jejich statcích. Nejlépe z pobělohorských konfiskací vyšlo duchovenstvo, které v Plzeňském kraji nepřišlo o žádná svá panství, naopak získalo panství Kačerov, jenž připadlo Plaskému klášteru.²⁵

²³ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 32–33.

²⁴ Tamtéž s. 209–210.

²⁵ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 21–22.

Velmi názorný popis předbělohorského Plzeňska podal Pavel Stránský ve své knize *O státě Českém*. Stránský zde popisuje Plzeňsko jako rozvinutější obraz Klaudiánovy mapy, i když se nejednalo o moc přesnější či detailnější popis. Plzeňsko je pro Stránského především pět královských měst, o nichž neví kromě historie a rodáků velmi málo. Plzeň je po Kutné Hoře město nejslavnější, Klatovy jsou známy pro své plátno, Stříbro pro své pšeničné pivo, Domažlice je slavné pro včelařství, a nakonec Rokycany pro úrodnou půdu. Po těchto městech přechází Stránský na statky, kdy dochází k názoru, že komora královská zde nevlastní téměř nic, jen kdyby nutné bylo jsou zde bohaté a staré kláštery Kladruby, Chotěšov, Teplá a Pivoň. Dále jsou do popisu zahrnuty ještě feudální držby, ale pouze vyššího panstva.²⁶

Rozloha Plzeňského kraje se tokem času znatelně měnila. Co se týče hranic Plzeňsko sousedilo roku 1654 s Loketskem, Žateckem, Rakovnickem, Podbrdskem a Prácheňskem na území Českých zemí a s Dolními Bavorsy, Horní Falcí a českým Chebskem na státní hranici. Přesná hranice kraje roku 1654 vypadají takto: Postupující od nejjižnější obce Fleky západně od Nýrska tvoří jihozápadní hranici zemská hranice v Českém lese až k hoře Dyleň severně od Nového Mohelna. Zde opouští hranice České země a postupuje na sever, kde rozdělují Plzeňsko a Chebsko, aby poté v katastru Dolního Žandova již v Chebsku zahrnula na východ, překročila Císařský les nedaleko Mnichova u Mariánských Lázní a došla k říčce Teplé, kterou po několika kilometrech opouští. V území od Markartova až k panství Měchov a Brť sousedí Plzeňsko s Loketskem, v němž leží nejsevernější panství Falknov.²⁷

²⁶ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 6.

²⁷ Tamtéž, s. 5.

Hranice mezi Plzeňskem a Žateckem vede severovýchodně kolem panství Toužim až k nejsevernější obci tohoto panství Český Chloumek a obrací se k jihovýchodu, přetíná horní tok řeky Střely, vynechává žateckou ves Pšov a u Manětína naráží na Manětínský potok, který se poté vlévá do Střely u Štichovic, kde tvoří přirozenou hranici mezi Plzeňskem a Žateckem, u Liblína až ke Zvíkovci přebírá tento úkol Berounka. U Zvíkovce opouští hranice kraje Plzeňského Rakovnicko, obrací se podél Podbrdská k jihu náhorní plošinou kolem Prašného Újezda, kde následně východně od Radnic obchází jižní podbrdské pohoří a postupuje k jihu, kde připojuje k Plzeňsku okres Rokycany a obrátivše se na východ i celý okres Blovice. Rozhraní krajů se přenáší z rovin do na hřbety západních Brd a vstupuje na území Prácheňska, postupujíc jihovýchodně umělými hranicemi dominií k hranici okresu Nepomuku a napříč okresem Plánice, jehož větší část patří do Prácheňska až k hranici okresu Klatovy. Nejjižnější obce Plzeňska tvořící enklávy v kraji Prácheňském, zasahují až k severnímu cípu kraje sušického, hranice obou krajů se obrací od obce Onen Svět k západu přes vrch Pernet a poté severozápadně k panství Dešenice přichází k bavorské hranici k výchozímu bodu.²⁸ Svou polohou hrálo Plzeňsko důležitou roly, co se týče spojení mezi Čechami a Německem. Vedly jím důležité stezky, dvě norimberské a dvě domažlické. První norimberská vedla z Prahy do Norimberku přes Beroun, Rokycany, Plzeň, Touškov, Stříbro a opouštěla Čechy severně u Přimdy. Druhá norimberská stezka se táhla z Norimberku přes Neustadt nad Nábou, Tachov, Teplou, Manětín do Prahy. Z Řezna do Prahy vedly dvě domažlické zemské stezky, z nichž jedna vedla přes Brod nad Lesy, Všeruby a Kdyni do Domažlic, druhá kratší přes Mnichov nad Lesy a Klenčí do Domažlic, odtud šly obě společně přes Plzeň až do Prahy.²⁹

²⁸ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 5.

²⁹ Tamtéž s. 6.

Císařským reskriptem z 23. ledna 1751 byl Plzeňský kraj rozdělen na dva kraje, a to Plzeňský a Klatovský, jimž se po určitou dobu říkalo podíly. Plzeňsko se přitom zmenšilo asi o jednu třetinu. K větším územním změnám mezi oběma kraji již do roku 1850 nedošlo. Na území kraje se nacházela tři královská města Plzeň, Rokycany a Stříbro.³⁰

3.3 Územní vymezení Klatovského kraj po roce 1741

Klatovsko bylo již v době předhusitské pokládáno někdy za samostatný kraj, jindy jako zvláštní správní celek rozsáhlého Plzeňského kraje. V seznamu krajů z roku 1407 je uvedeno Klatovsko jako samostatný. V předbělohorské době se dělilo Plzeňsko na jednotlivé obvody, ke kterým patřilo i Klatovsko. Císařským reskriptem z roku 1751 se od Plzeňského kraje oddělilo Klatovsko a vznikl tzv. podíl Klatovsko, tento název se zachoval až do 70. let 18. století. Po roce 1751 nedošlo v hranicích kraje k celkem větším územním změnám. V kraji se nacházela 2 královská města Klatovy a Domažlice.³¹

František Palacký ve svém Popisu království českého uvádí, že se na Klatovsku nacházely tyto správní jednotky: Klatovy, Obytce, Plánice a Němčice, Zelená Hora, Podhůří, Nalžovy, Nový Čestín, Újezdec, Hradiště, Bernartice, Jindřichovice, Malonice, Tajaniv, Nemilkov, Čachrov, Chlístov, Mlazov, Kolínek, Klenové, Týnec a Běšiny, Bystřice, Lipkov, Miletice, Dlažov, Bezděkov, Tětětice, Chodový Újezd, Kopec, Horšovský Týn, Osvračín, Chotiměř, Přívozec, Nahošice, Kanice a Radonice, Chudenice, Drslavice, Červené Poříčí, Dolní Lukavice, Lužany, Přeštice, Příchovice, Merklín, Žinkovy, Měcholupy a Otín.³²

³⁰ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 210.

³¹ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 172.

³² PALACKÝ, František, *Popis království Českého*, Praha 1848, s. 365–387.

4 Edice Berní ruly, Tereziánského katastru a Topografie J. Schallera

Tato kapitola je věnována studiím berních katastrů, díky kterým bylo možno zjistit, jak se v jednotlivých obdobích vyvíjela struktura pozemkového vlastnictví u jednotlivých stavů, a to nejen v Plzeňském, ale i v Klatovském kraji kvůli jeho vyčlenění se z Plzeňska roku 1751.³³

4.1 Počty usedlých na Plzeňsku podle stavů roku 1615

Pro nástin, kolik usedlých žilo v Plzeňském kraji na jednotlivých panstvích, statcích či ve městech v předbělohorském období byly použity údaje z Berních sbírek Augusta Sedláčka. Převahu v pozemkové držbě v předbělohorském Plzeňku měli příslušníci nižší šlechty, kteří vlastnili 154 statků na kterých žilo 6181 usedlých což se dá vyjádřit čtyřiceti procenty z celkového počtu poddaných žijících v kraji. Druhý největší díl pozemkové držby vlastnil stav panský, na jejich panství žilo 5298 usedlých. Pokud se podíváme na městský a duchovní stav, žilo na jejich pozemcích přibližně stejný počet usedlých, okolo třinácti procent usedlých. Všechny zjištěné údaje jsou zachyceny v Tabulce 2.

Tabulka 2 Počet feudálních pozemků a usedlých na nich žijících v Plzeňském kraji v roce 1615³⁴

Rok 1615	Počet usedlostí	Počet hospodářů
Stav panský	29 panství	5298 (34 %)
Stav rytířský	154 statků	6181 (40%)
Stav městský	17 městských držav	1918 (13 %)
Stav duchovní	6 držav duchovenstva	2005 (13 %)
Celkem	206 pozemků	15 402 usedlých

³³ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 172

³⁴ SEDLÁČEK, August, *Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, Praha 1869, s. 49–56.

4.2 Berní rula Plzeňska (1654)

Zemský sněm rozhodl roku 1651 o pořízení soupisu veškeré poddanské půdy v Českých zemích. Organizačně celou práci zajistil nově vytvořený úřad nejvyšších berníků, kteří měli dohlížet na všechny práce. Prvním pobělohorským katastrem se tedy stala berní rula z let 1653–1656. Pobělohorský rozvrat, emigrace nekatolických poddaných, vylidnění celých vesnic – všechny tyto okolnosti přinesli s sebou naprostý zmatek v berní evidenci. Vrchnosti ve svých berních příznání využívali této situace a často vykazovali jen zlomek skutečného stavu a počtu daní podrobeného obyvatelstva. Berní rula měla zachytit všechny poddanská hospodářství, k něm příslušných polí i stavy dobytka, načež z těchto i některých dalších údajů měla být stanovena berní kvóta u každé obce. Celou práci měla provést čtyřčlenná stavovská komise, kdy každá dostala několik sousedních krajů, v nichž měla navštívit nejen všechny dominia ale i všechny vesnice, prohlédnout poddanská hospodářství, pole a dobytek. Tyto příkazy však nebyly dodrženy a členové komise se zhusta spokojili pouze s návštěvou sídel dominií, kde pořídili rulové zápisy podle vrchnostenských urbářů nebo podle příznání domácích úředníků. Proto měl konečný spis daleko do dokonalosti, nedovedl najít spravedlivá hodnotící hlediska stanovit takové kalkulační zásady, které by měli rovnoměrně postihly všechny oblasti Českých zemí. Proto krátce po vydání ruly se objevily námitky proti berním, a to především z horských panství, jejichž daně byly nepřiměřené. Tyto dominia si většinou vymohli v příštích dvaceti letech revizitační řízení, která většinou vedla ke snížení berního základu. Snahou o nápravu měla být Kinského reforma z let 1682 až 1683, která však neodstranila všechny stížnosti.³⁵

³⁵ CHALUPA, Aleš, *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž*, Praha 1966, s. 5–6.

Co se týče Plzeňského kraje, ten byl spolu s Loketskem posledním, který byl visitován čtvrtou komisí a tím byla dokončena generální visitace Českých zemí. Tato inspekce byla provedena v posledních dvou měsících roku 1654 a první čtvrtině roku následujícího tedy roku 1655. Komise byla jmenována až tehdy, když bylo jasné, že není schopna visitovat v tomto časovém období celé Čechy, proto jí bylo svěřeno Plzeňsko Loketsko. První panství Plzeňského kraje Brt' a Měchov bylo navštíveno 18. září 1654, poslední panství bylo zapsáno 14. března 1655. Komise Plzeňského kraje provedla velmi dobrou práci, kdy ve srovnáním s celým krajem unikl komisařům pouze nepatrný zlomek rustikální půdy a berní rula je proto velmi cenným obrazem této části Českých zemí.³⁶ V berní rule je také názorně ukázáno, jak byla válkou zasažena pozemková držba, protože u každého panství je uveden počet pustých a nově usedlých hospodářství. Dále jednotlivý hospodáři jsou zde rozdělení do třech kategorií, na sedláky, chalupníky a zahradníky.³⁷ Rozdílná situace byla u města královských, kde se místo těchto třech kategorií objevují dvě skupiny měšťanů a to „měšťané, jenž roli mají“ a „měšťané jež roly nemají“.³⁸

4.3 Studie Berní ruly

Při studii pozemkového vlastnictví feudálů na Plzeňsku v pobělohorském období jsem čerpala z berní ruly Plzeňského kraje. Jedná se o tři díly 23–25, které jsou rozděleny podle jednotlivých stavů. První díl obsahuje popis hranic Plzeňska, dobu visitace kraje, popis rukopisu, zásady edice ruly a co je nejdůležitější seznam církevních panství a část panství vyšší šlechty

³⁶ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 16–17.

³⁷ DOSKOČIL, Karel, *Berní rula sv. 2, Popis Čech r. 1654: souhrnný index obcí, osad a samot k berní rule, Díl II.*, Praha 1953, s. 5–6.

³⁸ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 8.

Zbytek těchto držeb nachází se pak v díle druhé. Díl třetí je věnován statkům, které patřily rytířstvu a městům poddanským, královským a všim k nim přínaležejícím. Aby bylo názorně ukázáno, jak vypadla pozemková držba v Plzeňském kraji v době vydání ruly, proto byl vytvořen seznam panství podle jednotlivých stavů. Tento seznam je přiložen k práci jako Příloha 1.

Tabulka 3 Počet stavovských pozemků a usedlých na nich žijících v Plzeňském kraji v roce 1654

Rok 1654/55	Počet usedlostí	Počet hospodářů
Stav panský	51 panství	10 293 (57 %)
Stav rytířský	117 statků	3734 (20 %)
Stav městský	15 městských držav	1783 (10 %)
Stav duchovní	8 církevních držav	2383 (13 %)
Celkem	191 usedlostí	18 193 usedlých

Jak můžeme vyčíst z Tabulky 3 výraznou převahu v pozemkovém vlastnictví měl stav panský, který vlastnil 51 panství, oproti tomu stav rytířský vlastnil sice více pozemků, celkově 117 statků, ale na těchto panstvích žilo pouze 3734 hospodářů což je přibližně polovina těch co žila na panstvích vyšší šlechty. Městský stav zde zastupuje pět měst královských se svými vesnicemi a také se zde nachází vesnice pěti poddanských měst.³⁹ Duchovenstvo vlastnilo 8 usedlostí včetně klášterů v Teplé, Kladrubech nebo Chotěšově.⁴⁰

4.4 Největší panství na Plzeňsku v letech 1654–1655

Pokud se zabýváme pozemkovou držbou Plzeňského kraje v různých časových obdobích je dobré si alespoň stručně představit panství a jejich majitele kteří v něm měli jistou převahu nad ostatními feudálními vlastníky.

³⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.*, Praha 2003, s. 1003–1068.

⁴⁰ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 62.

Z každého stavu zde bude zapsáno největší panství podle počtu hospodářů, kteří obdělávali pole těchto vrchností. Všechny údaje zde naspané jsou zjištěny z Přílohy 1. Za panský stav je zde uvedeno panství Švamberské, které v době vydání ruly patřil Panu Janovi Fridrichovi, pocházejícímu ze starého západočeského panského rodu Švamberků.⁴¹ Toto panství rozkládalo se na území dnešního okresu Tachov a zahrnovalo v sobě tři městečka a šedesát dva vesnic, ve kterých žilo 861 hospodářů.⁴² Ze stavu rytířského byl co do počtu hospodářů největší statek Chodová Planá, která patřila panu Janu Albrechtovi rytíři z Heimhaussenu. Její pozemky ležely na území dnešních okresů Tachov a Cheb a jednalo se o jeden městys s osm vesnicemi s počtem dvou set čtyřiceti jedna sedláků.⁴³ Duchovenstvo vlastnilo v Plzeňském kraji osm panství viz. Tabulka 3, z nichž panství Teplá kalkulem hospodářů převyšovalo ta ostatní. Pozemky tohoto dominia patřic k premonstrátskému klášteru v Teplé, zahrnovaly v sobě tři města, třicet devět vesnic s devítistý osmdesáti třemi sedláky.⁴⁴ Jako poslední je nutno zmínit královské město Klatovy, ve kterém v letech 1654/55 žilo tři sta třicet pět měšťanů. Avšak co do počtu sedláků, žijících ve vesnicích královských měst dominovalo město Plzeň se svými jednadvaceti usedlostmi a dvě stě třinácti hospodáři.⁴⁵

⁴¹ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl II. N-Ž*, Praha 2010, s. 345.

⁴² ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 24, Kraj Plzeňský II.*, Praha 2002, s. 580–610.

⁴³ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.*, Praha 2003, s. 770–774.

⁴⁴ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 238–271.

⁴⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.*, Praha 2003, s. 1003–1068.

4.5 Tereziánský katastr (1757)

Po vydání berní ruly roku 1656 se začali ozývat protesty vlastníků některých panství, že jim byly vyměřeny velmi vysoké berně. I císařský dvůr ve Vídni byl nespokojen se stavovskou berní agendou. Roku 1711 byly stavové konečně přinuceni vyjít vstříc požadavkům dvora a přijaly usnesení o opravě dosavadní ruly. Prvním opatřením bylo vytvoření jedenáctičlenné komise, která přejala agendu nejvyšších berníků. Protože však nebylo možné použít staré a nevyhovující berní rulu, bylo potřeba vytvořit úplně nový katastr. Východiskem přípravy nového katastru mělo být především přiznání zdaňovaného majetku všech berních stran. Podle podrobných instrukcí měli jednotlivé feudální vrchnosti, města a duchovenstvo vypracovat pomocí formulářů své berní přiznávání. Tato byla pak posílána v letech 1713 až 1715 do kanceláře komise, kde byly zpracovány úředníky. Tyto vyřizování se protáhla až do roku 1716. Mezitím započala další etapa sestavování katastru, kdy bylo vytvořeno několik čtyřčlenných komisí stejných jako při tvoření berní ruly, ty pak v doprovodu úředníků navštívili všechny dominia v přiděleném kraji. Na rozdíl od ruly probíhala šetření důkladněji, proto se práce nad katastrem protáhly na dvanáct let. Finální verze prvního tereziánského katastru vstoupila v platnost v roce 1748. Výsledek čtyřicetileté práce však neměl dlouhého trvání a již krátce po vstoupení katastru v platnost se opět jako u ruly objevily námitky a mnozí majitelé panství nebyli spokojeni s výměrou berní a žádali novou visitaci, proto již na začátku padesátých let začaly nové práce na katastru. Opět byli vytvořeny komise, které v letech 1751–1753 objeli jednotlivá panství. Visitace byla tentokrát mnohem povrchnější a soustředila se především na půdní výnosy, nové podrobné visitace probíhali pouze tam, kde o to požádali majitelé dominií. Současně s projížděním krajů komisemi začal vznikat i evidence vrchnostenského majetku. V roce 1756 byly hotovy oba rukopisy, jak rustikál, tak dominikál a oba pak vstupují v platnost v roce následujícím tedy roku 1757.⁴⁶

⁴⁶ CHALUPA, Aleš, *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž*, Praha 1966, s. 5–7.

4.6 Studie Tereziánského katastru

Aby mohla být zjištěna struktura pozemkové držby Plzeňského kraje v době vydání Tereziánského katastru bylo nutno vytvořit seznam všech panství, která se v kraji nacházela a k jakému stavu jejich vlastníci patřili. Avšak vyvstal zde problém, jelikož Plzeňský kraj již neměl stejnou rozlohu jako v roce vydání berní ruly tedy roku 1656, protože se Císařským reskriptem roku 1751 vyňalo z Plzeňska Klatovsko a utvořilo vlastní krajské zřízení.⁴⁷

Jelikož nebylo možné z berní ruly zjistit panství nacházející se na Klatovsku a vyjmout je ze zkoumané oblasti kraje, bylo zapotřebí zahrnout do tabulky shrnující strukturu feudální držby v období Tereziánského katastru jak panství na Plzeňsku, tak na Klatovsku. Dalším problémem bylo, že na rozdíl od ruly není katastr rozčleněn podle jednotlivých stavů a bylo tedy nutno nejdříve sepsat seznam panství a poté ho rozčlenit podle stavů, ke kterým jejich vlastníci patřili, toho bylo dosaženo za pomoci rozlišení šlechtických titulů vlastníků těchto panství. Tabulka 4 vyjadřuje feudální držbu na Klatovsku a Tabulka 5 je věnována Plzeňsku, Tabulka 6 pak shrnuje obě dvě. Všechny tabulky pak vychází z dat zachycených v Příloze 2.

Tabulka 4 Počet stavovských pozemků a usedlých na nich žijících v Klatovském kraji v roce 1757

Rok 1757	Počet usedlostí	Počet hospodářů
Stav panský	40 panských držav	7685 (79 %)
Stav rytířský	38 rytířských držav	791 (8 %)
Stav městský	4 držav měst	889 (9 %)
Stav duchovní	5 držav duchovenstva	415 (4 %)
Celkem	87 usedlostí	9780 usedlých

⁴⁷ MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958, s. 172

Tabulka 5 Počet stavovských pozemků a usedlých na nich žijících v Plzeňském kraji v roce 1757

Rok 1757	Počet usedlostí	Počet hospodářů
Stav panský	52 panských držav	10 143 (64 %)
Stav rytířský	28 rytířských držav	772 (5 %)
Stav městský	6 držav měst	1227 (8 %)
Stav duchovní	9 držav duchovenstva	3762 (23 %)
Celkem	95 usedlostí	15 904 usedlých

Tabulka 6 Počet stavovských pozemků krajů Plzeňského i Klatovského v roce 1757

Rok 1757	Počet usedlostí	Počet hospodářů
Stav panský	92 panství	17 828
Stav rytířský	66 statků	1563
Stav městský	10 městských držav	2116
Stav duchovní	14 držav duchovenstva	4177
Celkem	182 usedlostí	25684 usedlých

Jak můžeme vyčíst z Tabulky 6, roku 1757 vlastnil panský stav devadesát panství, což je skoro jednou tolik kolik jich vlastnil v roce 1654 kdy jich vyšší šlechta vlastnila jedenapadesát. Počet usedlostí nižší šlechty poklesl ze sto sedmnácti na šedesát šest, což neznamenal, že všichni tito ztratili své majetky. Jak je uvedeno v předchozí části práce, konkrétně v části o pozemkovém vlastnictví, mohlo se jednat o povýšení do vyššího stavu, tedy panského. Městský stav vlastnil v oblasti kraje Plzeňském a Klatovském deset držav a stav duchovní zde zastupovalo čtrnáct panství.

4.7 Největší panství Plzeňského kraje v roce 1757

Stejně jako u berní ruly dobré by bylo zmíniti panství, které alespoň co do počtu hospodářů vystupovala nade ostatní. Dominia zde zmíněná vybrána jsou z obou krajů, Plzeňského i Klatovského. Pokud se podíváme na stav panský zde bylo největším panství Bezručice, Krasíkov, Ouštejn a Cebiv, které vlastnil kníže Tomáš z Löwensteinu, jehož rod pocházel z německého Saska a od 17. století vlastnil v Českých zemích např. zámek Bor, Bezručice nebo Krasíkov.⁴⁸ Z rytířského stavu lze zmínit statek Nahý Újezdec, ten patřil paní Henigové z rodu Seeberg, který pocházel z Bavorska.⁴⁹ Stejně jako v berní ruli dominují církevním i městským državám stejná panství, u stavu duchovního je to panství Teplá patřící stále premonstrátskému klášteru a u městského stavu je v popředí město Klatovy.

4.8 Topografie Jaroslava Schallera (1789)

Poslední katastr použitý v této práci je Topografie napsaná Jaroslavem Schallerem, která byla vydaná v Praze roku 1789. Schaller zde ale neuvádí počet usedlých ani hospodářů, jak tomu bylo u Berní ruly nebo Tereziánského katastru, ale namísto toho u každého dominia napsal počet domů v městech a vsích patřící k nim. Díky těmto okolnostem není možné porovnat počty usedlých, kteří žili na panstvích Plzeňského a Klatovského kraje v roce 1789 a ty z Berní ruly nebo Tereziánského katastru. Porovnat lze jen jak se měnil počet vlastníků panství příslušících k jednotlivým stavům. V tabulkách 7 až 9 je uveden Náboženský fond, který po zrušení klášterů a jezuitského řádu v roce 1773 převzal do správy panství těmto institucím náležející.⁵⁰

⁴⁸ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl I. A-M*, Praha 2008, s. 578.

⁴⁹ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl II. N-Ž*, Praha 2010, s. 208.

⁵⁰ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 116.

Tabulka 7 Pozemkové vlastnictví Klatovského kraje v roce 1789⁵¹

Rok 1789	Počet panství
Stav panský	31 panství
Stav rytířský	16 statků
Stav městský	2 královská města
Stav duchovní	1 usedlost Maltéžského řádu
Náboženský fond	2 panství
Celkem	53 panství

Tabulka 8 Pozemkové vlastnictví Plzeňského kraje v roce 1789⁵²

Rok 1789	Počet panství
Stav panský	31 panství
Stav rytířský	17 statků
Stav městský	3 královských měst
Stav duchovní	1 usedlost Pražské kapituly
Náboženský fond	5 panství
Celkem	57 panství

Tabulka 9 Pozemkové vlastnictví Plzeňského a Klatovského kraje v roce 1789

Rok 1789	Počet panství
Stav panský	62 panství
Stav rytířský	33 statků
Stav městský	5 královských měst
Stav duchovní	2 usedlosti
Náboženský fond	7 panství
Celkem	110 panství

⁵¹ SCHALLER, Jaroslav, *Topografie des Königreichs Böhmen. Zwölfter Theil Klattauer Kreis*, Praha 1789.

⁵² SCHALLER, Jaroslav, *Topografie des Königreichs Böhmen. Neunter Theil Pilsner Kreis*, Praha 1789

Jak můžeme vyčíst z Tabulky 10 nacházelo se v Plzeňském a Klatovském kraji celkem šedesát dva panství panského stavu, dále třicet tři statků rytířstva, pět měst královských a jedna usedlost patřící Pražské kapitule. Dále se zde bylo 7 panství Národního fondu, který podle Schallerovi Topografie převzal do správy bývalá panství zrušených klášterů. Rušení klášterů v českých zemích proběhlo po roce 1773 a přineslo rozsáhlé finanční a majetkové přesuny, zrušen byl i řád Jezuitů výnosem papeže Klimenta XIV.⁵³

5 Porovnání pozemkové držby u stavů v časovém období

V této poslední kapitole je názorně ukázáno, jak se u jednotlivých stavů měnil počet panství, statků nebo jiných držeb, co se týče Berní ruly a Tereziánského katastru, zde lze porovnat i počet hospodářů na těchto panstvích žijících. Pokud mluvíme o Topografii Čech Jaroslava Schallera zde byl největší problém, že zde není uveden počet sedláků na jednotlivých panstvích, ale Schaller zde zapsal u měst jejich podrobnou historii a jejich vsi včetně čísel popisných, dále jsou u panství a statků uvedeni vlastníci v průběhu několika století a taktéž je zde uveden soupis vsí a městeček k nim náležející.

5.1 Panský stav

V porovnání s početním zastoupením ostatních stavů a vrstev společnosti raně novověkých Českých zemí byla vyšší šlechta jen velmi malou skupinou, která však disponovala rozhodující politickou mocí. Podle Pavla Stránského je úlohou panského stavu dodržování zemských zákonů, střežit svobody i privilegia království a sloužit radou svému vladaři.

⁵³ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 116.

Tabulka 10 Stav panský v Plzeňském i Klatovském kraji

	Počet panství	Počet hospodářů
1615	29 panství	5298
1654 (Berní rula)	51 panství	10 293
1757 (Tereziánský katastr)	92 panství	17828
1789 (Schallerova Topografie)	62 panství	/

Z tabulky 11 můžeme říci, že v Plzeňském kraji a později i v Klatovském kraji vlastnili příslušníci vyšší šlechty vždy vysoký počet pozemkového vlastnictví, které bylo hojně obděláváno jejich poddanými, kteří žili na těchto panstvích. Nejvíce dominií vlastnil stav panský v roce 1757, zatímco nejméně jich vlastnil v předbělohorském období v roce 1615. Obecně tedy říci, že příslušníci vyšší šlechty na Plzeňsku a Klatovsku byly vždy v lepší majetkové situaci než např. příslušníci nižší šlechty.

5.2 Rytířský stav

Rytířský stav byl velmi různorodý, mezi léty 1557–1615 ho v Čechách tvořilo asi 11 500 až 13 800 příslušníků rytířských rodin. V raném novověku se počet příslušníků rytířského stavu razantně zmenšoval, doházelo např. k vymírání rytířských rodů, ale i k povyšování členů rytířstva do stavu panského. Mezi léty 1641 až 1620 bylo přijato do stavu rytířského 215 erbovních rodin, tedy rodin, kterým panovník udělil erb a které později mezi se přijala korporace rytířů.⁵⁴ Co se týče majetku v 16. století rytířský stav vlastnil o něco méně pozemkového majetku než páni, ačkoliv byl několikanásobně početnější a ani v 17. a na počátku 18. století se majetkově nepřiblížil. Avšak i mezi rytíři existovaly bohaté a mocné rody např. Trčkové z Lípy.⁵⁵

⁵⁴ BŮŽEK, Václav, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských měst*, Praha 1996, s. 11.

⁵⁵ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 98.

Tabulka 11 Pozemkové vlastnictví rytířského stavu v Plzeňském a Klatovském kraji

Roky	Počet panství	Počet hospodářů
1615	154 statků	6181
1654 (Berní rula)	117 statků	3734
1757 (Tereziánský katastr)	66 statků	1563
1789 (Schallerova Topografie)	33 statků	/

Rytířský stav vlastnil v předbělohorském období v Plzeňském a Klatovském kraji velký počet usedlostí, které byly obhospodařovány 6181 hospodáři. Avšak postupem času těchto panství velmi ubývalo až na konci 18. století vlastnil stav rytířský v těchto krajích pouze 33 panství, což je v porovnání se stavem panským velmi málo.

5.3 Stav městský

Městský stav byl v zastoupení městy královskými, poddanskými nebo komorními. Stanovit přesný počet měst v Čechách na počátku novověku nebylo nikdy jednoduché. Kolem roku 1500 bylo v Království českém 39 královských měst a 83 měst vrchnostenských. K tomu je nutné přičíst 296 městeček, z nichž však mnohé bylo možné považovat spíše za větší vesnice. Zatímco na přelomu 15. a 16. století se v českých zemích nacházelo 418 městských lokalit, podle tereziánského katastru z 50. let 18. století se v zemi nacházelo 507 měst a městeček. Po třicetileté válce se města ocitla v úpadku, kdy ve většině měst bylo mnoho domů opuštěných, města byla zasažena epidemiemi a pobyty vojsk. Na úroveň stavu předbělohorského období se města královská a poddanská dostali na konci 17. a v polovině 18. století.⁵⁶

⁵⁶ BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 121–123.

Tabulka 12 Pozemkové vlastnictví městského stavu v Plzeňském a Klatovském kraji

Roky	Počet panství	Počet hospodářů
1615	17 městských držav	1918
1654 (Berní rula)	15 městských držav	1783
1757 (Tereziánský katastr)	10 městských držav	2116
1789 (Schallerova Topografie)	5 městských držav	/

5.4 Stav duchovní

V Plzeňském a po roce 1751 i v Klatovském kraji se nacházelo mnoho velmi důležitých klášterů, jednalo se o klášter Teplá, Kladruby, Chotěšov a Pivoň v Plzni klášter sv. panny Margarety. Co se týče církevních řádů v těchto dvou krajích vlastnil majetek řád premonstrátů v klášteře Teplé a Chotěšově, dále řád dominikánů v Plzni, řád sv. Benedikta v klášteře Kladruby a jako poslední tu byl řád sv. Augustina v klášteře Pivoň.⁵⁷ Jak lze vidět v Tabulce 13 církev po roce 1773 ztratila téměř všech majetek v obou krajích vlivem zrušení klášterů, které provedl císař Josef II.

Tabulka 13 Pozemkové vlastnictví duchovního stavu v Plzeňském a Klatovském kraji

Roky	Počet panství	Počet hospodářů
1615	6 církevních usedlostí	2005
1654 (Berní rula)	8 církevních usedlostí	2383
1757 (Tereziánský katastr)	14 církevních usedlostí	4177
1789 (Schallerova Topografie)	2 církevní usedlosti 7 usedlostí Náboženského fondu	/

⁵⁷ DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952, s. 62.

6 Závěr

České stavy měly velký vliv na své pozemkové vlastnictví, především na poddané, kteří žila na panstvích patřící těmto stavů. Nejpočetnějším stavem v Plzeňském kraji bylo zpočátku rytířstvo, které vlastnilo velké množství statků, avšak na konci 18. století příslušníci rytířstva hluboce zaostávali za stavem panským, který v letech 1615–1789 ovládl celý Plzeňský kraj. Příslušníci vyšší šlechty vlastnili na Plzeňsku a Klatovsku velká panství, která obhospodařoval velký počet sedláků z těchto panství. Města byla po třicetileté válce velmi poničena, trvalo téměř jedno století, než byla všechna královská města v dobré sociální a ekonomické situaci, která byla podobná té předbělohorské. V plzeňském kraji bylo pět těchto krajských měst. Nejhůře postupem času dopadlo duchovenstvo, jelikož všechna paství, která jim patřila byla v roce 1773 zabavena nařízením císaře Josefa II. a předána tzv. Náboženským fondům.

7 Seznam použité literatury a pramenů

- BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.
- KNOZ, Tomáš, *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006.
- MACEK, Jaroslav, ŽÁČEK, Václav, *Krajská správa v českých zemích a její fondy*, Praha 1958.
- MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl I. A-M*, Praha 2008.
- MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl II. N-Ž*, Praha 2010.
- MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.
- MIKULEC, Jiří, *Poddanská otázka v barokních Čechách*, Praha 1993.
- PETRÁŇ, Josef a kol., *Dějiny Československa I. Do roku 1948*, Praha 1990.
- PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury. Díl II (1). Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1995.
- BŮŽEK, Václav, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských měst*, Praha 1996.
- MIKULEC, Jiří, *Města a vesničtí poddaní v pobělohorské době*. In: *Česká města v 16.–18. století*, Praha 1991.
- DOLEŽALOVÁ, Marie, *Berní rula sv. 23, Kraj Plzeňský I.*, Praha 1952.
- DOSKOČIL, Karel, *Berní rula sv. 2, Popis Čech r. 1654: souhrnný index obcí, osad a samot k berní rule, Díl II.*, Praha 1953.
- CHALUPA, Aleš, *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž*, Praha 1966.
- PALACKÝ, František, *Popis království Českého*, Praha 1848.
- SEDLÁČEK, August, *Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, Praha 1869.
- SCHALLER, Jaroslav, *Topografie des Königreichs Böhmen. Zwölfter Theil Klattauer Kreis*, Praha 1789.
- SCHALLER, Jaroslav, *Topografie des Königreichs Böhmen. Neunter Theil Pilsner Kreis*, Praha 1789.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 24, Kraj Plzeňský II.*, Praha 2002.

ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva, *Berní rula sv. 25, Kraj Plzeňský III.*, Praha 2003.

8 Resumé

The aim of this work is to describe structure of land ownership of Czech estates after battle of White Mountain. In Czech Kingdom were four different estates and each one owned some land with peasants, who were bound to this land and its owner. There were estates of high nobility and low nobility, ecclesiastical estate and town estate. In Pilsen region each one of them own some land, city or monastery. Over time the amount of the land ownership changed. In year 1654 the the low nobility estate had the the most domains than the others, but in the ending of 18. century they were practically at the bottom of land ownership and the high nobility own almost everythig in Pilsen region. The ecclesiastical estate also suffer great loss when emperor Joseph II. canceled all monasteries and all their land were confiscated.

9 Přílohy

Příloha č. 1 Seznam panství v Plzeňském kraji 1654

Štěpánovice	P.Societatis Jesu v Klatovech	33
Borek	P. dominikáni v Plzni	6
Tomačino (Domašín)	chrám páně v Ludicích	10
Chotěšovy	řád premonstrátů	607
Kladruby	P. Roman opat řádu sv. Benedicta	440
Kacerov	klášter Plaského řádu sv. Benedicta	168
Pivoňka (Pivoň)	řád sv. Augustina	136
Teplá	řád premonstrátů	983
panství Königswart (Kynžvart)	bratři Metternichové	276
panství zebovské (Cebiv)	J. M. Barbora Eusebie kněžna z Brandenburku	70
panství dešenické	p. Adam Hynek Vrábský z Vráby	138
panství tejské (Horšovský Týn)	p. Adam Matyáš hrabě z Trautmanssdorfu	832
panství štáhlavské	p. Adam Václav Kokořovec z Kokořova	136
panství Pürten a Miess (Brť a Měchov)	p. Antonín Questemberg	38
panství švihovské	p. bratři Čmínové z Chudenic	112
panství Pivoňany	p. bratři z Říčan	55
panství poříčské (Červené Poříčí)	p. Craft hrabě z Cronenburgku	111
panství Miletice	p. Diviš hrabě z Dobrše	51
panství Manětín (Manětín)	p. Ferdinand Rudolf hrabě Lažanský	153
panství Planý (Planá u Mar. Lázní)	p. Franc Arnošt hrabě ze Šliku	711
panství Švanenberk (Krasíkov)	p. Jan Fridrich z Švamberka	861
panství falknovské (Sokolov)	p. Jan Hertvik hrabě Nostic	404
panství hostounské	p. Jan Ludvík hrabě z Štarenbergu	333
panství bělské (Dolní Bělá)	p. Jan Vykart hrabě Vřesovec	234
item Běšiny	p. Jaroslav hrabě Kocov	79
panství poříčské (Spálené Poříčí)	p. Jiřík Vratislav z Mitrovic	91
panství toužimské	p. Julian Hendrich kníže ze Sassu	500
panství bystřické (Bystřice n. Úhl.)	p. Karel Heřman hrabě z Dobrše	223
panství hradištské	p. Kryštof Karel ze Svárova	154
panství Amonsgrün (Úbočí)	p. Lothar z Metternichu	24
panství obycké (Obytce)	p. Maximilian hrabě Kocov z Dobrše	61
panství Opálka	p. Maximilian hrabě Martinic	230
panství plánické	p. Maximilian hrabě Martinic	353
panství Neymark (Všeruby)	p. Maximilian hrabě z Dobrše	99
panství Pernartice (Bernartice)	p. Paris de Spanco	89
panství Jindřichovice	p. Sezim Jan z Vrtby	30
panství prayttenšteynské (Nečtino, Nečtiny)	p. Václav Kokořovec z Kokořova	209
panství tejnické	p. Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat	135
panství Předslav	p. Vilém Petr z Říčan	10
panství Buková	p. Voldřich Adam z Říčan	33
panství svatokřížské (Újezd sv. Kříže)	p. Volf Fridrich z Lamingu	675
panství Bor	p. Zikmund Fridrich hrabě z Götczu	307
panství nekřížské	p. Zikmund Fridrich hrabě z Götczu	88
panství rakolužské	panna Kateřina z Říčan	6
panství Staré Sedliště	panna slečna Kavkovna	138
panství Roupov a Žinkov	pí. Alžběta Benigna hrabinka z Rozvadova	256
panství Kout a Záhořany	pí. Anna Eliška hrabinka Cratcová	245
panství křimické	pí. Barbara Eusebia kněžna z Brandenburku	88
panství Šönbrun	pí. Estera Juliana Hazenburgrová	34
panství zvikovské (Zvikovec)	pí. Eva Efozima Tejšovská	37
panství Kocenice (Chocenice)	pí. Kateřina hrabinka Kolničová	52
panství Štědrá	pí. Kateřina Kokořovcová z Vrtby	58
panství Zelená Hora	pí. Lidmila Benigna hrabinka z Štemberka	349
panství Osek	pí. Lidmila Eliška Malovcová z Kokořova	236
panství Přimda	pí. Poxlina Lindulová z Lindlu	145
panství Malonice	pí. Poxlina z Chynic	27
panství Příchovice	pí. Vdova Marie Monica Švihovská	163
panství Tachovo	sirotci Hussmanovský po p. Janovi Filipovi z Namedy	537
panství Malechov	sirotci p. Jetřicha Měsíčka	17
statek Ousilovo (Usilov)	p. Filip Šic	38
statek Oulice (Úlice)	p. Kryštof Jiří z Plešnic	26
statek Oujezd nad Mzí	p. Theofil Kleo z Roudné	9
statek Oujezd z Purkhartův	Jan Karel Kokořovec	28
statek Oujezdec	pí. Eliška z Eberka	5

statek Ouňovice (Únějovice) a Srbice	p. Jan Karel Žákovec	199
statek Oujezdo Březanského	p. Březanský	6
statek Bernartice	pí. Magdaléna Perglová	3
statek Bořikovy	p. Jan Karel Pernklov	6
statek Bílý Mlejn	p. Karel František z Újezda	9
statek Blatnice	in sequestro	5
statek Buková	pí. Kateřina Magdaléna Šiliková	4
statek Chotiměře	p. nejl. Leutenant Hübnerp.	10
statek Čemino	pí. Eva Kateřina Harantová	16
díl Chlístova	pí. Eva Kryzelda Kadovská	5
statek Chlumčany	p. František Diviš Vratislav	56
statek Chudenice	p. Teobald Protiv Černín	103
statek Chotíkovo	pí. Kateřina Juliana Myllerová	3
statek Číhaná	p. Jiří Mikuláš Dlouhoveský	16
statek Chodová Planá	p. Jan Albrecht z Heimhaussenu	271
statek Dolejší Lukavice	p. Otto Jiří z Helmersannu	51
statek poliňský (Poleň)	p. Voldřich Chlumčanský	33
díl statku Dlaždova (Dlažov)	p. Adam Sedlecký	7
statek poliňský	p. Jan Chlumčanský	32
statek poliňský	panna Kryzelda Nebílovská	30
statek Drstlavice	pí. Kateřina Vydersperková	8
statek Dolany a Tichodily (Těchoděly)	p. Jan Broum (Braun)	12
statek Dolany	p. Ladislav Vladislav Vyderšperkar	31
díl statku Radinova	p. Julius Vlk	10
statek Dlaždovo (Dlažov)	p. Jindřich Přichovský	10
díl Chlístova	p. Jan František Štrauss	9
statek Drmalovo	p. Jiří Kryštof Daniel Frohshammer	16
statek Jivjany	p. Václav Štilfrýd Žáavec	14
statek Habartice	pí. Regina Kocová	7
statek Hořejší Lukavice	p. Markart Lukavecký	14
statek Hrádek	p. Ondřej Štechar	7
statek Hunčice	p. Ladislav Zádubský	7
statek Hradiště ! Dvůr	p. Fridrich Běšín	3
statek Janovice	p. Jindřich Marquart Varlejch	64
statek Kšenice (Křenice)	p. Ferdinand Břesovec	10
statek Kanice	p. Vilém Kanický z Čachrova	25
statek Kloušov	pí. Eva Beryngerová	6
statek Kydlíny	pí. Anna z Eberka	19
statek Kamenice	P. Jan Heřman Franc z Bubna	32
statek Kozolupy	p. Jan Stragovský	18
statek Kršín (Koršín, Kořen)	pí. Eva Šlessingerová	3
statek Lhotka	p. Jan Adam Kousko	29
statek Lipno	p. bratří Braunové	15
statek Langendörfflas (Dlouhý Újezd)	pí. Alžběta Perglová	27
statek Lužany	p. Jan Vilém Přichovský	30
statek Lišřany	p. Albrecht Přichovský	35
statek Lehotta (Lhota) dvůr	p. Bohuslav Lehomský	4
statek Labanth (Labuť)	p. Jan Vavřinec Tuchar	10
statek Lohová	p. Stahlik z Plzně	23
statek Loučimo	p. Jindřich Vlasatý	10
statek Měcholupy	pí. Alžběta Zuzana Pergová	25
statek Makovo	p. Sazim Sedlický z Oujezdce	12
Malý Hoštice (Hoštičky)	p. Mikuláš Jan Nebílovský	10
statek Mutěňino	p. Jakub Jan z Videršperku	63
statek Mířešovy (Mirošov)	pí. Marije Maximiliana Vratislavová	84
statek Mezholze	p. Jindřich Purkhart Vydersperkar	22
statek Malíneck	pí. Johanna Fremutová	7
statek Malesice	pí. Lidmila Loubská	68
statek Merklíno	p. císařský prokorát Jan Greff	59
statek Nahošice	p. Jan Jindřich Vorlov	25
statek Nové Čestíno	pí. Anna Kateřina Kotzová	15
statek Nezdrazice	p. Adam Sak	7
statek Netonice	p. Mikuláš Mirobelov z Plzně	16
statek Němčice	p. Volf Adam Perglar	42
statek Nové Sedliště	p. Jan Vilém Tuchar	34
statek Schwannenbrück (Mostek)	p. Jan Jiří Widersperg	19
statek Nebilovy	p. Jan Adam Kokořovec	176
statek Nakenden Dörffles (Nahý Újezdec)	pí. Eva Polixena Trautenbergkerová	22

statek Nebřimovo (Nevřeň)	p. Mathes Gottfried z Tuškova	6
statek Ošelino	P. Rudolf Šerndinger	38
statek Přívozec	p. Jan Vilém Kyšperkský z Vřesovic	15
statek Prádló	p. Jindřich Lapáček	79
statek Prostiboř	p. Jan Kryštof Wolfingar	49
statek Petrovice	p. Adam Petr Kokořov	60
statek Prejn (Ptetín)	p. bratři Videršpergarové	50
statek Pučlice	p. Vilém Protiv Šafman	34
statek Pautten (Poutno)	p. Jiří Vojtěch Šindl	6
statek Puršov a Uršov	p. sekretář Alsterl	60
statek Pošvice	p. Antonín Steinbach	12
statek Rochlovo	p. Jan Adam Henningar	13
statek Radimice	pí. Eliška Hornochová	8
statek Rosnpergk (Poběžovice)	p. Daniel Pacht	145
statek Řeneč	p. Adam Jaroslav Loubský	87
statek Řešhlavy (Hřešhlavy)	p. Adam Protiv Běšín	21
statek Smržovice	p. Maximilian Příchovský	31
statek Slavíkovice	p. Jan Mauric z Wyderspergku	18
statek Soběčice	p. Jakub Longin	9
statek Svojšíno	p. Albrecht Příchovský	43
statek Sönwaldt	pí. Anna Salomena Tucharová	58
statek Střazoměř (Střeziměř)	p. Jaroslav Širndinger	19
statek Štěnovice	p. Adam František Henygar	32
statek Skočice	p. Vilém Václav Broum	21
statek Svinná	pí. Alžběta Paulerová	33
statek Skupš (Skupeč)	p. Jan Vilím Podmoklský	26
statek Tasnovice	p. Otto Jiří z Helwersannu	86
statek Těnovice	p. Kryštof Karel ze Svárova	77
statek Vogelsang (Lhotka)	p. Kryštof Jonáš Tuchar	17
statek Veselí	p. Jan Joachym Čejek	8
statek Volešná	p. Jan Jindřich Krašup	57
statek Wurka (Borek)	p. Jindřich Purkhart Merklínský	16
statek Vlkošovy	p. dědicům Vodňanským	10
statek Vevrová (Věvrov)	p. Broum	1
statek Vidlice (Vidice)	pí. Sybila Maximiliana Štampachová	46
statek Waserau (Bezvěrov)	p. Adam Vyderšpergar	31
statek Vostračino (Osvračín)	p. Jindřich Jiří Černín	31
statek Vohová (Vochov)	pí. Anna Prüllenhowerová	7
statek víska Robčice	p. Jan Lenays	6
statek Votino (Otín)	pí. Lidmila Kanická	14
statek Waldtheimb	slavní komora česká	31
statek Žitino	p. Vilém Breňek Pinkhart	39
statek Žďár	p. Mikuláš Vilém Horsický	48
statek Žikov a Liblín	pí. Anna Alžběta Rennová	51
Královské město Plzeň		239
Královské město Rokycany		122
Královské město Klatovy		335
Královské město Domažlice		239
Královské město Stříbro		228
vesnice královskému městu Plzni přínaležející		213
vesnice k. m. Rokycanům přínaležející		86
vesnice k. m. Klatovům přínaležející		39
vesnice k. m. Domažlicím přínaležející		142
vesnice k. m. Stříbru přínaležející		73
Vrchní Lukavice	k městu poddacímu Dobřanům náležejícím	9
Loobss (Lobzy)	k městu poddacímu Falknovu náležejícím	7
Hangerdorf (Olešovice)	k městu poddacímu Neymarku (Úterý) náležejícím	21
Enkengrün (Jankovice)	k městu poddacímu Teplý náležejícím	15

Blíživa (Blížejov)	k městu poddacímu Horšovu Tejnu náležejícím	15
--------------------	--	----

Příloha č. 2 Seznam panství v Plzeňském a Klatovském kraji 1757

městečko Janovice n. Úhlavou	hrabě Karel Josef z Palmu	67
město Blovice	hrabě Prokop Krakovský z Kolovrat	82
město Horšovský Týn	hrabě František Norbert Trautmansdorf	193
město Kdyně	hrabě Hugo Jan Filip Stadion	70
město Nepomuk	hrabě Adolf z Martinic	108
město Nýrsko	hrabě Karel Josef z Palmu	83
město Poběžovice	svobodný pán Filip Vilém Linker z Luetzenwieck	76
město Strážov	věřitelé hraběte Bredy	61
město Všeruby	hrabě Hugo Jan Filip Stadion	69
panství Bystřice nad Úhlavou	hrabě Karel Josef z Palmu	485
panství Červené Poříčí a Roupov	hraběnka z Töringenu	225
panství Horšovský Týn, Houstoň a Tasnovice	hrabě František Norbert Trautmansdorf	1337
panství Hradiště	hrabě Prokop Krakovský z Kolovrat	137
panství Chudenic	hrabě Prokop Černín z Chudenic	638
panství Plánice	hrabě Michal Martinic	437
panství Poběžovice	svobodný pán Filip Vilém Linker z Luetzenwieck	113
panství Trhanov	hrabě Jan Filip Stadion	1127
panství Týnec	hrabě Jan Josef Krakovský z Kolovrat	340
panství Újezd sv. Kříže	hrabě Jan Josef Zucker	332
panství Zelená Hora	hrabě Adolf z Martinic	275
panství Žinkovi, Žitín, Petrovice a Měčín	hrabě Jan Josef z Vrtby	189
statek Bernartice	kníže Tomáš z Löwensteinu	213
statek Bezděkov	hrabě Šebestián František Josef Khünigel	52
statek Blížejov a Malonice	město Horšovský Týn	11
statek Dolní Lukavice	hrabě Ferdinand Morzin	291
statek Ježovy, Ptetín a Přetín	hrabě Ferdinand Morzin	114
statek Kanice	svobodný pán Jan Hilprand Ottenhausen	44
statek Merklín	hrabě Ferdinand Morzin	130
statek Nový Čestín	svobodná paní Rajská z Dubnice	15
statek Obytce	hrabě Thun	85
statek Olešná	kněžna Löwensteinovvá	80
statek Ostrov	svobodný pán Filip Vilém Linker z Luetzenwieck	36
statek Osvračín	hrabě Prokop Vojtěch Černín z Chudenic	28
statek Podhůří	svobodná paní Říčanská	2
statek Podolí	dědici hraběte Terzi di Sissia	19
statek Prostiboř	kněžna Löwensteinovvá	18
statek Vidice	kněžna Löwensteinovvá	61
svobodný dvůr deskový	hrabě František Norbert Trautmansdorf	?
statek Pučlice	svobodný pán František Schirnding	42
dvůr Radinovy	svobodný pán František Tunker z Hausburnu	?
statek Bernartice	Antonín Běšín	4
statek Boříkovy	pan Maximilián z Bergu	6
statek Darmyšl	Kašpar Leopold Pergler z Perglasu	22
statek Dlačov a Spůle	pan Karel Dominik Nigróni z Riesenbachu	26

statek Drslavice	pan František Dionysius z Vidršperku	8
statek Grafenried	Jan František von Werner	74
statek Habartice	František Adam Janovský z Janovic	9
statek Hradiště	pan Josef z Vidršperku	6
statek Chlístov	pan Jaroslav z Kadova	7
statek Chotiměč	paní Eleonora z Širtyngu	15
statek Chřepice	pan Fruwein z Podolí	6
statek Jindřichovice	pan Karel Janovský z Janovic	21
statek Klenová	Jan Josef Hartlieb	33
statek Libkov	Ludvík Jan z Kattenau	45
statek Loučice	František Michael z Marinic	16
statek Loučim-dvůr Faltinovský	Faltín	1
statek Lužany	Josef Altvater	65
statek Malinec	Maxmilián z Harnachu	11
statek Malonice	František Roch z Běšín	16
statek Milečice	Josef Schmidtgrabner z Lustenecku	45
statek Mostek	Jan z Wiederspergu	39
statek Mutěňín	Jan z Wiederspergu	98
statek Nahošice	Ondřej Otto z Ottenthalu	33
statek Otín	František Adam Janovský z Janovic	10
statek Předslav	František Adam Janovský z Janovic	6
statek Příchovice	Václav Henigar z Seeburgu	59
statek Přívozec	paní Dohalská	43
statek Radonice	Josef Jáchym Schmidtgrabner z Lustenecku	14
statek Smržovice	Jan Ludvík Hubartus z Kotnova	6
statek Teplice	František Antonín Locher z Lindenheimu	19
statek Tetěnice	Jan Josef Nesslinger ze Schlechengraben	6
statek Újezdec	paní Penten Riederová	8
statek Vlčí	Josef Altvater	9
svobodný dvůr fiskální	Antonín Zessner ze Spizenberku	1
svobodný dvůr Měčkov	František Jindřich z Seebergu	?
svobodný dvůr Mlýnec	dědici Františka Antonína Hrobčického z Hrobčic	?
svobodný dvůr Polinovice	Jan Pergler z Perglasu	4
dvůr Spüle	Karel Dominik Nigroni z Riesenbachu	?
královské město Domažlice		279
královské město Klatovy		401
vsi královského města Domažlice	královské město Domažlice	171
vsi královského města Klatovy	královské město Klatovy	38
město Přeštice	prelát benediktinského řádu Kladruby	104
statek Měcholupy	velkopřevorství maltézskeho řádu v Praze	55
statek Pivoň	Řád sv. Augustina	162
statek Svrčovec	Jezuitská kolej Klatovy	47
statek Žerovice	prelát benediktinského řádu Kladruby	47
dvůr Čankov	město Stráž	29
město Bor	kníže Tomáš z Löwensteinu	224
město Kynžvart	hrabě František Jiří Metternich	110
město Radnice	hrabě Jan Václav z Bubna a Litic	spolu s panstvím
město Stráž	kníže Tomáš z Löwensteinu	129
město Toužim	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	167
městys Krásné Údolí	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	50
městys Útvina	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	73
městys Všeruby	svobodný pán Ferdinand Kyšpergský z Vřesovic	73

panství Bezručice, Krasíkov, Ouštejn a Cebiv	kníže Tomáš z Löwensteinu	2761
panství Bor	kníže Tomáš z Löwensteinu	171
panství Brložec	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	153
panství Chodová Planá	hrabě Zikmund Haim Hausen	350
panství Křimice	hrabě Jan Josef z Vrtby	120
panství Kynžvart	hrabě František Jiří Metternich	286
panství Líšňany	hrabě Julius Xaver Hamilton	83
panství Manětín	kněžna Lažanská	290
panství Mirošov	Císařovna Marie Terezie	139
panství Nečtiny	hrabě Ferdinand Jakub Kokořovec z Kokořova	266
panství Nekmíř	hrabě Jan Josef z Vrtby	126
panství Planá	hrabě František Václav Sinzendorf	1089
panství Radnice	hrabě Jan Václav z Bubna a Litic	180
panství Šřáhľavy, Nebíľovy a Chocenice	hrabě Heřman Černín z Chudenic	479
panství Tachov	hrabě Adam Filip Losy z Losymthalu	550
panství Toužim	markrabě Ludvík Jiří Bádenský	201
panství Trpísty a Třebel	hrabě Václav Sintzendorf	508
panství Velké Dvorce	hrabě František Ferdinand Novohradský z Kolovrat	310
statek Bělá	hraběnka Klenovská z Klenového	65
statek Částkov	hrabě Adam Filip Losy z Losymthalu	72
statek Dlouhý Újezd	hrabě Jan Josef z Vrtby	32
statek Dolní Žandov	hrabě František Jiří Metternich	76
statek Hřešihľavy	svobodný pán Ferdinand Rummerskirch	4
statek Kozolupy	svobodný pán Antonín ze Schirndingu	39
statek Kunějovice	věřitelé hraběnky Silvie Klenovské	18
statek Lesná	dědici sv. Pána Jáchyma z Schirndingu	55
statek Malesice	svobodný pán Antonín ze Schirndingu	35
statek Nové Sedliště	svobodný pán František Schirnding	36
statek Osek	hrabě Jan Šternberk	104
statek Ošelín	svobodný pán Rudolf Schirnding	28
statek Pňovany	svobodný pán Josef František Schirnding	31
statek Pořejov a Úšava	hrabě Adam Filip Losy z Losymthalu	65
statek Přimda	hrabě František Ferdinand Novohradský z Kolovrat	183
statek Svinná	svobodný pán Alex Lederbour	25
statek Svojšín	svobodný pán Václav Přichovský z Přichovic	68
statek Štěchovice	hraběnka Terezie Pöttingová	37
statek Úbočí	hrabě Jiří Metternich	44
statek Úlice	svobodný pán Josef František Schirnding	26
statek Vlkýš	dědici svobodného pána Karla Antonína Kfellerera ze Sachsengrunu	13
statek Zahájí	kníže Lobkovic	37
statek Zahrádka	hrabě Ignác Kokořovec z Kokořova	7
statek Žíkov a Liblín	svobodný pán Alex Ledebour	125
svobodný dvůr Třebel	hrabě František Ferdinand Novohradský z Kolovrat	1
statek Dolany	Josef František Oldřich z Milachu	2
statek Dolany a Rážov	Josef František Oldřich z Milachu	10
statek Rochlov	Kryštof z Milachu	11
statek Staré Sedliště	dědici Josefa Ignáce Langera	126
statek Studánka	Jan Wolfgang Pergler	31
statek Těchoděľy	František Josef Köľisch	2
statek Terešov	Antonín Strojetický ze Strojetic	20
statek Tisová	Kašpar Leopold Pergler z Perglasu	38
svobodný dvůr Těchlovice	Josef Streer ze Streernwir	1

svobodný dvůr Těchlovice	Adam Mestl	1
svobodný dvůr Těchlovice	Hugo František z Trutenthalu	1
svobodný dvůr Těchlovice	Ondřej Zemek	1
statek Poutnov	Václav Schlinder z Hirschfeldu	23
statek Prašný Újezd	Jan Ferdinand Kager ze Stamrachu	9
statek Hracholusky	Josef Pergler z Perglasu	6
statek Měchov	dědici Josefa Ignáce Langerera	28
statek Nahý Újezdec	Henigarová ze Seeberku	304
statek Nezdražice	Josef Plankenheim	19
statek Lhotka	Kašpar Leopold Pergler z Perglasu	15
statek Lipno	František Josef Kölich	15
statek Luhov Díl 1	Václav Steinbach z Kranig	12
statek Luhov Díl 2	Václav Steinbach z Kranig	19
statek Zvikovec	paní Rabenhudtová ze Suchlí	27
statek Chrančovice	Václav František Wiedersperk z Wiedersperku	14
statek Jezná	Jan Václav z Otěšovic	1
statek Újezd nade Mží	František Josef Kölich	11
statek Labuť	Jan Vilém Tucher ze Šoverova	17
statek Kořen	Jan Ferdinand Braun z Braunstrorfu	8
město Dobřany	klášter Chotěšov	?
město Kladruby	prelát benediktinského řádu Kladruby	121
panství Chotěšov	prelát premostrátů řádu Chotěšov	1051
panství Kladruby	prelát benediktinského řádu Kladruby	601
panství Spálené Poříčí	Pražská Kapitula	239
panství Teplá	prelát premostrátů	1493
statek Kačerov	prelát cisterciánského kláštera v Plasích	214
statek Halže	pauláni Tachov	30
statek Dobřany	město Dobřany	13
královské město Plzeň		308
královské město Rokycany		203
královské město Stříbro		191
vsí královského města Plzně		288
vsí královského města Rokycany		125
vsí královského města Stříbro		112